

УДК 811.222.1'0'373

ІЗАФЕТ ТА УЗГОДЖУВАЛЬНИЙ КЛАС У СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ

Кшановський О. Ч.

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
E-mail: kshanovski@gmail.com

Однією з головних синтаксичних ознак аглютинативних мов є відсутність синтаксичного зв'язку узгодження між членами словосполучення. У давньоперській період узгодженням, разом з іншими засобами (протиставленням типів основ і почасти типів флексій) виражалася категорія роду. Замість узгодження в межах атрибутивних словосполучень використовуються інші способи, які не вимагають підлаштування словоформ одна під одну, тобто зміни їхньої форми. Таким способом, наприклад, у тюркських та іранських мовах, виступає ізафет. Координація форм головних членів речення також відбувається за іншими правилами. Вони ґрунтуються не на граматичній координації словоформ, що виражають підмет і присудок, а на координації функціонально-семантичних ознак лексем, що виражають підмет і присудок. У статті опрацьовано притаманні кожному типу ізафетних словосполучень види обмежень, а також правила маркування множини іменників суфіксом *-ān* (основного суфікса множини в середньоперській мові та поширеному в класичній мові для людей та деяких наділених людськими якостями об'єктів) та дієслів з суфіксами 3 ос. множини *-and*.

Ключові слова: перська мова, азербайджанська мова, ізафет, координація, узгоджувальний клас.

Постановка проблеми. Однією з головних синтаксичних ознак аглютинативних мов є відсутність синтаксичного зв'язку узгодження між членами словосполучення. У давньоперській період узгодженням, разом з іншими засобами (протиставленням типів основ і почасти типів флексій) виражалася категорія роду (див.: [1, 40]). Замість узгодження в межах атрибутивних словосполучень використовуються інші способи, які не вимагають підлаштування словоформ одна під одну, тобто зміни їхньої форми. Таким способом, наприклад, у тюркських та іранських мовах, виступає ізафет, пор. азерб.:

avtobus stansiyası

‘автобусна зупинка; зупинка автобуса’ (де приголосний звук [s] перед ізафетом є епентетичним в інтервокальній позиції);

əlmələr akademiyası

‘академія наук’.

В обох прикладах ізафетний формант *ı* маркує головне слово та показує родовий відмінок залежного слова. При цьому жодне зі слів не зазнає зміни структури. Якщо ж залежне слово вже має атрибутивну семантику (тобто є прикметником), то синтаксичний зв'язок виражається лише порядком слів, пор. азерб.:

qırmızı maşın

‘червона машина’.

Аналіз матеріалу. Анатологічна ситуація склалася в перській мові, за винятком того, що перський ізафет виражає усі види атрибутивного зв'язку, пор.:

miz-e (1) boland (2)

‘високий (2) стіл (1)’;

istgāh-e (1) otubus (2)

‘автобусна (2) зупинка (1); зупинка автобуса’.

Ізафет. Ізафет є одним з найхарактерніших граматичних явищ перської граматики. Цим терміном позначають ненаголошений суфікс *-e* (або *-ye* після голосних), яким зв’язуються дві словоформи в складі атрибутивних (у широкому розумінні) словосполучень, пор.:

ru-ye (1) *ānten-e* (2) *rādyo-ye* (3) *posht-e* (4) *bām-e* (5) *khāne-ye* (6) *boland-e* (7) *moqābel* (8) (дещо модифікований приклад з: [12, 197])

‘на (1) радіо(3)антені (2) за (4) дахом (5) високого (7) будинку (6) напроти (8)’.

Як видно з прикладу, ізафет оформляє іменні, прикметникові та більшість при-
йменникових словосполучень; не оформляє лише дієслівні словосполучення.

Автори практичних та описових граматик перської мови ізафетні конструкції традиційно висвітлюють, виходячи з відношень між поєднаними ізафетом членами словосполучення (див., наприклад: [4, 363–368; 5, 122–127], оскільки тип семантики словосполучення залежить від семантики атрибута (в широкому розумінні), пор.:

otāq-e (1) *kuchik* (2)

‘маленька (2) кімната (1)’ (означальне словосполучення: ім’я+ознака);

otāq-e (1) *zir-e* (2) *shirvuni* (3)

‘кімната (1) під (2) дахом (3)’ (атрибутивне (у вузькому сенсі) словосполучення: ім’я+атрибут);

otāq-e ali

‘кімната Алі’ (присвійне словосполучення: ім’я+посесив).

Незважаючи на широке функціонування в перській мові ізафетного способу поєднання слів, цей вид синтаксичного зв’язку має певні обмеження, притаманні кожному типу ізафетних словосполучень.

Атрибутивні ізафетні словосполучення. Цей вид ізафетного зв’язку (при якому розповсюджувальним словом виступає іменник) виражає доволі широкий спектр семантичних відношень, пор. (див.: [8, 39–41]):

kif-e (1) *charm* (2)

‘шкіряна (2) сумка (1)’ (досл. ‘сумка (1) шкіри (2)’);

sabzi-ye (1) *āsh* (2)

‘зелень (1) (для) супу (2)’ (досл. ‘зелень (1) супу (2)’ та ін.

За наявності в словосполученні означень або/та посесивів атрибут займає найближчу до імені позицію, пор.:

kif-e (1) *charm-e* (2) *bozorg-e* (3) *dustam* (4)

‘велика (3) шкіряна (2) сумка (3) мого друга (4)’.

Головна відмінність атрибутивного ізафетного словосполучення від посесивного полягає в тому, що іменник-посесив може мати поширювальні елементи, а іменник-атрибут – ні, пор.:

kif-e (1) *in* (2) *mard* (3)

‘сумка (1) цієї (2) людини (3)’,

але не

**kif-e* (1) *in* (2) *charm* (3)

досл. ‘сумка (1) цієї (2) шкіри (3)’.

Означальні ізафетні словосполучення. Цей вид ізафетного зв'язку (при якому поширювальним словом виступає прикметник) охоплює будь-яке поєднання іменника з прикметником. Натомість, така конструкція має обмеження на приєднання до неї (як за допомогою ізафета, так і без нього) різних видів додатків (атрибутивів) (див.: [Там само, 41–43]), що й становить її головну особливість, пор.:

mard-e (1) negarān-i (2) vāred shod (3)

‘Увійшов (3) занепокоєний (2) чоловік (1)’ (де negarān є діеприкметником теперішнього часу ‘такий, що непокоїться’, а енклітика -i є неозначеним артиклем),

але не

*mard-e (1) negarān-e (2) **bachehā**(3)**sh**(4)-i vāred shod (5)

досл. ‘Увійшов (5) занепокоєний (2) його (4) дітьми (3) чоловік (1)’;

mardom-e (1) khashmgin-e (2) tehrān (3) bepākhāstand (4)

‘Обурені (2) мешканці (1) Тегерана (3) повстали (4)’,

але не

*mardom-e (1) khashmgin (2) **az ertejā**’-e (3) tehrān (4) bepākhāstand (5)

досл. ‘Мешканці (1) обурені (2) реакційним силами (3) Тегерана (4) повстали (5)’.

Прийменникові ізафетні словосполучення. Цей тип ізафетного зв'язку (при якому поширювальним словом виступає прийменникове словосполучення) виражає семантику способу, часу або місця дії (див.: [Там само, 44–46]), пор.:

bahs-e (1) **bā ajale**-ye (2) hasan (3)

‘**поспішна** (2) дискусія (1) Гасана (3)’ (досл. ‘дискусія (1) з **поспіхом** (2) Гасана (3)’);

molāqāt-e (1) **qabl az zohr**-e (2) mā (3)

‘наша (3) зустріч (1) **перед обідом/до обіду** (2)’;

khāne-ye (1) **kenār-e** (2) **daryā** (3)

‘будинок (1) **біля** (2) **моря** (3)’.

Маючи здатність долучати посесиви, цей вид ізафетного сполучень, натомість, не може приймати додатки, виражені підрядними реченнями, пор.:

āftāb-e (1) **baad az** (2) **bārān** (3) qashang (4) ast (5)

‘сонце (1) **після** (2) **дощу** (3) є (5) гарним (6)’,

але не

*āftāb-e (1) baad az (2) in (3) ke (4) bārān (5) biyāyad (6) qashang (7) ast (8)

досл. ‘сонце (1) після (2) того (3) як (4) дощ (5) пройде (6) є (8) гарним (7)’.

Присвійні ізафетні словосполучення. Цей тип ізафетного зв'язку (при якому поширювальним словом виступає іменник, власне ім'я або займенник) практично не має обмежень на сполучення з іншими конструкціями (див.: [Там само, 47–48]), пор.:

ketāb-e (1) **ān** (2) mard-i (3) **ke** (4) **dīruz** (5) **āmad** (6)

‘книжка (1) того (2) чоловіка (3), що (4) приходив (6) учора (5)’ (де енклітичний артикль -i має функцію виокремлення).

У прикладі присвійне ізафетне словосполучення, відповідно, поширюється вказівним займенником (елемент 2), а також підрядним з'ясувальним реченням (елеме-

нти 4,5,6). Притаманні кожному типу ізафетних словосполучень види обмежень підсумовано в таблиці.

Тип ізафетних словосполучень \ Вид обмежень	Вказівні займенники	Додаток через ізафет	Додаток з прийменником	Підрядне речення
Атрибутивні	+			
Означальні		+	+	+
Прийменникові				+
Присвійні	-			-

Узгоджувальний клас. Координація форм головних членів речення також відбувається за іншими правилами. Вони ґрунтуються не на граматичній координації словоформ, що виражають підмет і присудок, а на координації функціонально-семантичних ознак лексем, що виражають підмет і присудок.

У сучасній перській мові задіяні два традиційні формальні засоби граматичного узгодження підмета і присудка: суфікс множини для імен та особові суфікси для дієслів. В іменах маркується лише множина (тобто іменник в однині не має жодних показників), а в дієсловах маркується як однина (три особи), так і множина (три особи) для всіх часових форм. Імена не мають поділу на ті, які можуть маркуватися суфіксом множини і на ті, які не можуть. Натомість для дієслів існує поділ імен (підметів) на такі, що завжди узгоджуються з дієсловами (присудками) в числі і на такі, що не завжди узгоджуються з дієсловами (присудками) в числі. До перших належать істоти, люди, а до других – неживі предмети, пор.:

mardā (1) *umadan* (2) *khune* (3)

‘Чоловіки (1) прийшли (2) додому (3)’ (де *-ā* є розмовним варіантом суфікса множини підмета, а *-an* – суфіксом 3 ос. множини присудка);

ketābā (1) *bad* (2) *forush raft* (3)

‘Книги (1) погано (2) продавалися (3)’ (де *-ā* є розмовним варіантом суфікса множини підмета, а *raft* – дієслівною формою 3 ос. однини присудка).

Як видно з прикладів, у перській мові форми підмета та присудка координуються в множині лише за умови, що підмет (у формі множини) є істотою. Однак з підметом неістотою в множині дієслово може бути як в однині, так і в множині, пор. [11, 126-127]:

sosisā sukht

sosisā sukhtan

‘Сосиски згоріли (підгоріли)’.

У першому прикладі (з підметом у множині, а присудком у формі 3 ос. однини) йдеться про те, що, наприклад, в одній сковороді смажилися овочі, а в другій – сосиски. Саме вони (а не овочі) й згоріли. У другому прикладі (з підметом у множині і присудком у формі 3 ос. множини) йдеться про те, що смажилося окремо, наприклад, три сосиски в трьох сковородах. Усі вони згоріли. Інакше кажучи, число дієслівної форми вносить відчутну різницю в семантику виразів. Дієслівна форма в однині при підметі в множині сигналізує про так звану “збірну” інтерпретацію іменника в множині. Дієслівна форма в множині при підметі в множині сигналізує про

так звану “роздільну” інтерпретацію іменника в множині. Зрозуміло, що подібні “прочитання” смислу висловів найтіснішим чином пов’язані з комунікативним контекстом та суб’єктивним задумом мовця.

Діахронічні дослідження функціонально-семантичної координації головних членів речення в перській мові показують, що функціонування цієї категорії на принципово відмінних від фузійних мов засадах почалося в перській мові принаймні з середньоперського періоду. Саме в середньоперській мові категорія особи стала виявлятися в предикативному узгодженні й тісно зв’язалася з формою числа підмета. У цей період яскраво спостерігається регулярне (за формою та змістом) узгодження в числі присудка з підметом у слів, що позначають осіб, а також регулярна форма однини у присудка при підметах, що позначають предмети та поняття. Саме в цей період яскраво спостерігаються перебої в узгодженні при підметах, що позначають істоти або уподібнені до істот предмети, але не людей (тобто птахів, тварин, міфічні істоти, сили природи) [2, 59–60] (дет. про узгодження підмета з присудком в історії іранських мов див.: [3, 243–248]). У класичній перській мові, як показують спеціальні дослідження (див.: [11, 128–133]), ця тенденція остаточно закріпилася. Так, якщо підмет у множині є істотою та/або людиною, то як у класичній, так і в сучасній мові присудок буде у формі множини. Винятки можуть стосуватися лише істот, яким передують числівники, пор.:

dar (1) ābgiri (2) se (3) māhi (4) bud (5) (“Каліла і Димна”, XI ст)

‘У (1) ставку (2) **було** (5) три (3) риби (4)’.

Необхідно відзначити також, що всі “неузгоджені” дієслова є дієсловами з семантикою буття. У реченнях з кількома предикатами це яскраво виявляється, пор.:

ān (1) do (2) bat (3) ke (4) az (5) pas-e (6) malek (7) bekhāstand (8) va (9) pish-e (10) u (11) forud āmadand (12) do (13) sar asb (14) būshad (15)... (“Каліла і Димна”, XI ст)

‘Ті (1) дві (2) качки (3), що (4) з(5)-поза (6) царя (7) злетіли (8) та (9) перед (10) ним (11) опустилися (сіли) (12) є (15) двома (13) кіньми (14)...’.

У прикладі підмет у формі однини (елемент 3), але, фактично, він є в множині (‘ті дві качки’), узгоджується з двома присудками, вираженими дієсловами руху (елементи 8, 12) у формі множини, а також не узгоджується з присудком (елемент 15), вираженим дієсловом буття у формі однини.

Якщо ж підмет у множині виражено неістотою, то вже в класичній мові присудок переважно виражався дієсловом в однині, пор.:

bārānhā (1) motavater (2) shod (3) (“Каліла і Димна”, XI ст)

‘Дощі (1) **стали** (3) частішими (періодичними) (2)’ (досл. ‘Дощі (1) періодичний (2) **став** (3)’);

absār (1) va (2) muy (3) va (4) dandān(5)-ash (6) zāyel shavad (7) (Тусі, XIV ст.)

‘Його (6) **очі** (1) та (2) волосся (3), та (4) зуби (5) **зникнуть** (7)’ (досл. ‘**Очі** (1) та (2) волосина (3) та (4) зуб (5) його (6) **зникає/зникатиме** (7)’).

З іншого боку, в класичній мові знаходимо приклади (притаманні й сучасній), в яких присудок у множині координує власну форму з підметом у множині, пор.:

āsmānhā (1) va (2) zaminhā (3) mosakhar-e (4) hokm-e (5) vey (6) and (7) (Румі, XIII ст.)

‘Небеса (1) та (2) землі (3) є (множ.) (7) підкореними (4) Його (Бога) (6) вердикту (5)’.

З цього приводу варто зауважити, що такого роду приклади містять чи то персоніфіковані підмети, чи то підмети, виражені сурядним словосполученням однорідних підметів, пор.:

ma’adan-e (1) zar(2)-o (3) noqre (4) va (5) la’l(6)-o(7) yāqut (8) zāher mishavand (9) (Румі, XIII ст.)

‘Поклади (1) золота (2) і (3) срібла (4), і (5) рубінів (6), і (7) яхонтів (8) з’являються (9)’ (досл. ‘Поклад золота і срібла і рубіну і яхонту явний стають’).

У сучасній перській мові подібна закономірність цілковито зберігається, пор.:

magāzehā (1) va (2) dokanhā (3) bāz (4) shod (5)

‘Магазини (1) та (2) крамниці (3) відчинилися (4, 5)’ (досл. ‘Магазини (1) та (2) крамниці (3) відкритий (4) став (5)’).

Відзначимо також і подальше тривання в сучасній перській мові процесу наділення побутових речей автономним (незалежним від волі людини) статусом. Цей процес є своєрідним підвидом явища персоніфікації в художній літературі (на кшталт художньої та побутової метафори), пор.:

otobushā-ye (1) shahri (2) dar (3) raft-o-āmad (4) budand (5)

‘Міські (2) автобуси (1) були (5) в (3) русі (4)’.

У прикладі дієслово в множині (елемент 5) узгоджується з іменником у множині (елемент 1). Велика кількість такого роду “автономних” уживань іменників на позначення неістот існує в кожній мові, пор.: *Кінотеатр зачинився на ремонт; Уряд підписав угоду* та под. Процес наділення різноманітних речей автономними (незалежними від волі людини) якостями, як свідчать результати діахронічних досліджень, у сучасній перській мові є активним і динамічним. Кожна з таких речей (предметів) за умови відповідного комунікативного контексту та задуму мовця може виступити в “автономному” прочитанні (див. [11, 131 і далі]).

Висновки та перспективи. Таким чином, у перській мові в різні історичні періоди при координації граматичних форм підмета і присудка (за єдино можливою після давньоперського періоду категорію множини) мав бути врахований цілий комплекс функціонально-семантичних рис: одиничність, автономність, істота, людина (тобто усі притаманні тюркським мовам ознаки, пор. у: [6, 143–187]). Так, у середньоперський період усі імена, що виступали в ролі суб’єктів, поділялися на два узгоджувальні класи – людей та не людей. З суб’єктами-людьми в множині дієслова узгоджували форми в числі. З суб’єктами-не людьми в множині дієслова не узгоджували форми в числі. У класичний період усі імена, що виступали в ролі суб’єктів, поділялися на два інші узгоджувальні класи – істот та неістот. Із суб’єктами-неістотами дієслова узгоджували форми в числі лише за умови їх персоніфікації. У сучасній перській мові імена, що виступають у ролі суб’єктів, також поділяються на два узгоджувальні класи, однак межа між ними проходить за ознакою автономного–неавтономного функціонування в ситуації кожного з (тієї кількості) предметів, позначених іменником у множині. Так, для опису функціонування неіндивідуалізованих предметів у складі їхньої множини (двох і більше) носій сучасної перської мови інтерпретує їх як збірний об’єкт і вживає дієслово у формі 3

ос. однини. Для опису функціонування предметів у складі їхньої множини (двох і більше), кожен з яких окремо бере участь у комунікативній ситуації, носій сучасної перської мови інтерпретує їх роздільно і вживає дієслово у формі 3 ос. множини (пор. вище приклад з сосисками). Саме тому, такі об'єкти, як люди, маючи природну рису автономності в прийнятті рішень для проведення дій, завжди описуються дієсловами в множині. Інші предмети залежно від комунікативної ситуації та індивідуального задуму мовця можуть виступати як наділеними рисою автономності, так і не наділеними нею. Саме цим у сучасній перській мові відрізняються правила маркування множини іменників суфіксом *-ān* (основного суфікса множини в середньоперській мові та поширеному в класичній мові для людей та деяких наділених людськими якостями об'єктів) та дієслів з суфіксами 3 ос. множини *-and*.

Маркування іменних класів множиною

Формант множини	Іменні класи	Люди	Не люди		
			Істоти	Неістоти	
				Автономні	Неавтономні
Іменний суфікс <i>-hā</i>		+	+	+	+
Іменний суфікс <i>-ān</i>		+	-/+	-	-
Дієслівний суфікс <i>-and</i>		+	+	+	-

Література

1. Виноградова С.П. Древнеперсидский язык // Языки мира: Иранские языки. I. Юго-западные иранские языки. – М.: Индрик, 1997. – С 35–57.
2. Молчанова Е.К. Среднеперсидский язык // Языки мира: Иранские языки. I. Юго-западные иранские языки. – М.: Индрик, 1997. – С 57–70.
3. Опыт историко-типологического исследования иранских языков. Том II. Эволюция грамматических категорий. – М.: Наука, 1975. – 476 с.
4. Рубинчик Ю.А. Грамматика современного персидского языка / Ю.А.Рубинчик. – М.: Издательская фирма “Восточная литература” РАН, 2001. – 600 с.
5. Anvari H., Ahmadi Givi H. Dastur-e zabān-e fārsi. 2. – Tehran: Fatemi, 1375 (1996). – 384 s.
6. Cagri I.M. Minimality and Turkish relative clauses. Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy. – Maryland: University of Mariland, 2005. – 265 p.
7. Croft W. Typology and Universals. – Cambridge University Press. – 1990. – 311 p.
8. Ghomeshi J. Projection and inflection: a study of Persian phrase structure. A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy. – Toronto: University of Toronto, 1996. – 301 p.
9. James C. Contrastive Analysis. – Longman Group Ltd, 1980. – 208 p.
10. Nedjalkov V.P., Litvinov V.P. The St. Petersburg/Leningrad Typology Group // Approaches to language typology / eds. by Masayoshi Shibatani, Theodora Bynon. – Oxford University Press, 1995. – PP. 215–271.
11. Lotfi A.R. Agreement in Persian // Linguistic online. – 2006. – Vol. 29. №4. – PP. 123–141.
12. Thackston Wheeler M.Jr. An Introduction to Persian. – Cambridge: Harvard University, 1983. – 242 p.

Кшановский О. Ч. Изафет и согласовательный класс в современном персидском языке / О. Ч. Кшановский // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2014. – Т. 27 (66), № 3. – С. 34–42.

Одним из главных синтаксических признаков агглютинативных языков является отсутствие синтаксической связи согласования между членами словосочетания. В древнеперсидский период согласованием, вместе с другими средствами (противопоставлением типов основ и отчасти типов флексий) выражалась категория рода. Вместо согласования в пределах атрибутивных словосочетаний использо-

ются другие способы, которые не требуют подстройки словоформ друг под друга, т.е. изменения их формы. Таким способом, например, в тюркских и иранских языках, выступает изафет. Координация форм главных членов предложения также происходит по другим правилам. Они основываются не на грамматической координации словоформ, выражающих подлежащее и сказуемое, а на координации функционально-семантических признаков лексем, выражающих подлежащее и сказуемое. В статье разработаны присущие каждому типу изафетных словосочетаний виды ограничений. Кроме того, сформулированы правила маркирования множественного числа существительных суффиксом –ān (основного суффикса множественного числа в среднеперсидском языке и распространенном в классическом языке для людей и некоторых наделенных человеческими качествами объектов) и глаголов с суффиксами 3 чел. множества –and.

Ключевые слова: персидский язык, азербайджанский язык, изафет, координация, согласовательный класс.

Kshanovsky O. Izafeh and agreement class in the Modern Persian Language / O. Kshanovsky // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2014. – Vol. 27 (66), No 3. – P. 34–42.

Izafe is one of the most typical grammatical phenomena of Persian grammar. It marks nominal, adjectival and the most prepositional word combinations. It does not mark only verbal phrases. The authors of practical and descriptive grammars of Persian language traditionally cover izafe construction based on the relationship between coupled by izafe components of the phrase, since the semantics of a word combination depends on the semantics of the attribute (in the broad sense). In Old Persian, there was not izafe. The marker -e is derived from Old Persian relative pronoun *hya*, which had two functions: it bound the subordinate attributive clause with the head sentence (cf. *ke* in the modern Persian) and marked the attributive and possessive relationship. In this case, it is located between the signified and the attribute (adjective or pronoun). In a middle period this pronoun takes the form *i*, but retains both functions. In the modern Persian the first function began to act as conjunction *ke*, and marker *i*, became to use as *izafe*.

In the modern Persian the subject and predicate are coordinated the plural only under the condition that the subject (plural) is a living creature. However, with the plural not alive subject the verb can be both singular and plural. Diachronic study of functional-semantic coordination of a subject and a predicate in the Persian sentence suggests that the functioning of this category on the fundamentally different from fusion principles began in Persian language at least on a Middle period. It is in a Middle Persian the person of a subject appeared in predicative agreement and close connected with the number of a subject. During this period, is clearly seen the regular (in form and substance) number coordination of the predicate and the subject of the words denoting persons and the regular singular form of the predicate with the subject, denoting objects and concepts. It was during this period clearly observed failures in coordination with the subjects, that mean beings or likened to beings objects, but not people (i.e. birds, animals, mythical creatures, forces of nature). In classical Persian language the trend is finally fixed. Thus, if the plural subject is a being and/or a man, then both in the classical and in the modern Persian the predicate is plural. Exceptions may apply only to the beings, which are preceded by numerals.

Thus, in the Persian language in different historical periods under the coordination of grammatical forms of subject and predicate (by only possible after the Old Persian period category of plural) had to be taken into account a range of functional and semantic features: oneness, autonomy, animate (that is, the inherent in all Turkic languages features). For example, in Old Persian period all the names that acted as subjects were divided into two agreement classes – human and not human. With plural human subjects, verbs coordinated their forms with them. With plural nonhuman subjects, verbs did not coordinated their forms with nouns. In Classic Persian period all the names that acted as subjects were divided into two other agreement classes - animate and inanimate. With inanimate subjects, verbs coordinated their forms only with the condition of their personification. In the modern Persian nouns, acting as subjects are also divided into two agreement classes, but the line between them is based on autonomous-not autonomous function in every situation a thing (or their number) marked by a plural noun. Thus, to describe the functioning of non-specific objects (two or more) as a number a speaker of the modern Persian interprets them as a collective subject and uses the third person singular verb. To describe the functioning of objects (two or more) as a number, each of which is separately engaged in a communicative situation, a speaker of the modern Persian language interprets them separately and takes the third person plural verb (see above example with sausages). That is why such objects as peoples

with a natural feature of the autonomy in making decisions for activities are always described by plural verbs. Other objects depending on the communicative situation and the individual intention of speaker can act as endowed with feature of the autonomy and does not have it. That is what in the modern Persian differs the rules for marking plural nouns by suffix *-ān* (the main plural suffix in the Middle Persian and widespread in the Classic language for humans and endowed with the human qualities objects) and verbs with plural 3 person suffixes *-and*.

Key words: Persian, Azerbaijani, *izafeh*, coordination, agreement class.

Поступила в редакцию 03.03.2014 г.